

Spoločnosť priateľov UKB na exkurzii v Oponiciach a v Nitre

Dagmar Kleinová – Viera Kuchtová

8. októbra 2012 pripravila Spoločnosť priateľov Univerzitetnej knižnice v Bratislave pre jej členov – zamestnancov Univerzitetnej knižnice v Bratislave exkurziu do Apponyiovskej knižnice v Oponiciach a do Slovenskej poľnohospodárskej knižnice v Nitre. Okrem odborného programu sme si prezreli kryptu rodiny Apponyiovcov v miestnom kostole sv. Petra a Pavla, absolvovali spoločný obed v blízkych Malých Lefantovciach a celodennú exkurziu sme zakončili prehliadkou Nitrianskeho hradu vrátane katedrály svätého Emeráma.

Naše prvé kroky viedli do Apponyiovskej knižnice v Oponiciach. Ujal sa nás príjemný, mladý a sčítaný kurátor, manažér pre vzťahy s verejnosťou pán Peter Králik. Od prvých slov sme viseli na jeho perách a aj zabudli dýchať. Pozorne sme počúvali jeho výklad takpovediac od Adama.

V rokoch 1844-1846 bol kaštieľ v Oponiciach rozšírený o severné krídlo, kam Anton Apponyi presťahoval rodinnú knižnicu. Jej základy položil vo Viedni roku 1774 uhorský štátnik, priateľ vied a umení, zberateľ Anton Juraj Apponyi. Koncom 18. storočia mala Bibliotheca Apponiana viac ako 30 tisíc zväzkov a radila sa k najkrajším a najbohatším šľachtickým knižniciam v Uhorsku. Prvým knihovníkom bol jezuita Augustín Michelazzi. So zánietením zostavil katalógy, ktoré sa zachovali až dodnes.

Keď v roku 1817 zomrel gróf Anton Juraj Apponyi, iba jeden z jeho troch synov, diplomat Anton Apponyi, mal záujem knižnicu zachovať. Vyplatil bratov a na návrh knihovníka Karola Grubera dal knižnicu roku 1825 previesť do Bratislavy. Postavil pre ňu krásny empírový palác na Kozej ulici. Na budove bol umiestnený erb zakladateľa knižnice a nápis *Literis in patria augendis*, čo v preklade znamená Na zveľadenie učenosti vo vlasti. Knižnica bola sprístupnená verejnosti a slávnostne otvorená 13. júna 1827. Karol Gruber pracoval v knižnici do roku 1833. Počas svojho pôsobenia vytvoril nový abecedný katalóg. Bola to prvá verejná knižnica v Bratislave. Knižničný poriadok, napísaný v latinčine, nemčine a maďarčine, bol vyvesený pri vstupe do knižnice.

Po smrti Karola Grubera žiadal na chod knižnice gróf Anton Apponyi, ktorý žil vtedy v cudzine, od mestskej rady ročne 400 zlatých. Keď ich v roku 1846 nedostal, pristavil pri rodinnom sídle, oponickom kaštieli nové krídlo, do ktorého presťahoval knižnicu. V tom čase mal knižničný fond okolo 25 tisíc zväzkov.

V 90-tych rokoch 19. storočia londýnska firma Sotbery, Witkinson a Hodge predala na dražbe najzaujímavejšie rukopisy, inkunábuly a staré tlače, aby sa získali prostriedky na školu a útulok pre starých a chorých v Oponiciach. Niektoré rukopisy, týkajúce sa dejín Uhorska, daroval Ľudovít Apponyi Maďarskému národnému múzeu.

Posledný majiteľ oponického panstva, Henrik Apponyi bol predovšetkým dobrodruhom, cestovateľom a poľovníkom. V roku 1927 sa pokúsil o predaj knižnice československému štátu, rokovania však uviazli na mŕtvom bode. Gróf Apponyi umrel bez potomkov a zadĺžený. Po jeho smrti oponický kaštieľ kúpil veľkostatkár Vít Slezák a knižnica ako náhrada za dlhy prešla do rúk grófa Ľudovíta Károlyiho. Nepodarilo sa mu predať knižnicu ako celok a preto najzaujímavejšie tlače dal koncom tridsiatych rokov v Prahe na dražbu.

Pán Králik v svojom pestrom výklade o knižnici a zaujímavých ľuďoch, ktorí žili v oponickom kaštieli alebo tu zavítali ako hostia, prešiel postupne až k neradosným rokom po februári 1948. Rodinu Slezákovcov zo zámku vyhnali s najnutnejšou osobnou batožinou, z knižnice sa stal sklad a sýpka obilia, knihy a ich kožené väzby obhrýzali hlodavci a po medzi regálmi lietali holuby a vrabci. V polovici 50-tych rokov vyhotovila Matica slovenský katalóg, ktorý umožnil ľahkú orientáciu vo fonde. Knižnica bola neskôr presunutá do depozitov Slovenskej národnej knižnice, odkiaľ sa po rekonštrukcii kaštieľa a najmä priestorov knižnice vrátila na svoje staré miesto.

Záujemci o dejiny Apponyiovskej knižnice v Oponiciach sa môžu obrátiť na dve zásadné práce. Je to štúdia Dr. Marie Ludmily Černej, dlhoročnej knihovníčky Univerzitnej knižnice v Bratislave¹⁾ a Petra Sabova²⁾ zo Slovenskej národnej knižnice v Martine. Marie L. Černá sa v svojej štúdii z roku 1938 znepokojuje nad osudom oponickej knižnice, najmä nad možnosťou jej predaja do cudziny. Na druhej strane si je vedomá toho, že opatrovanie knižnice na vidieku mimo dopravných tepien je pre štát nezaujímavý. Štúdia Petra Sabova si všíma aj novšie dejiny tejto knižnice, najmä jej knižničné spracovanie. Autor rozoberá tematický obsah knižnice a jazykové

zastúpenie. Stručne popisuje abecedno-menné katalógy v 13. zväzkoch, 3 zväzky systematicko-kritických katalógov, 2 zväzky katalógu vzácných kníh a katalóg podľa krajín, kde boli knihy vytlačené.

Knižnica sa po vyše 50-tych rokoch vrátila späť do Oponíc. Je otvorená nielen bádateľom, ale aj bežným čitateľom. Katalóg knižnice je prístupný na internete na adrese <http://www.chateauappony.sk> Apponyiovská knižnica v Oponiciach je majetkom Slovenskej národnej knižnice. Kaštieľ, jeho priestory, interiér knižnice, úplne zničený v 50-tych rokoch a neskôr, obnovila veľmi citlivo spoločnosť I&P Slovakia, ktorá roku 2007 kúpila schátralý kaštieľ od Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre a zrekonštruovala ho na luxusný hotel. Splnilo sa pranie Marie L. Černej, ktorá v závere svojho článku píše „Kéž bychom tu nemuseli spoléhať jen na pomoc státu a získali porozumění jednotlivců nebo peněžních ústavů!“

Naša cesta po zrekonštruovaných knižniciach pokračovala v Nitre. V Nitre sú v súčasnosti dve knižnice, ktoré sídlia v bývalých fabrikách. Kým Univerzitná knižnica Univerzity Konštantína Filozofa sa presťahovala do bývalej tabakovej továrne pod Zoborom, Slovenská poľnohospodárska knižnica našla svoje sídlo vo výrobných halách textilnej fabriky.

Dlho sme váhali, návšteve ktorej knižnice dáme prednosť. Nakoniec sme sa rozhodli pre Slovenskú poľnohospodársku knižnicu, ktorá bola v určitej dobe s Univerzitnou knižnicou v Bratislave viac ako tesne spojená.

Slovenská poľnohospodárska knižnica vznikla v roku 1946 v Košiciach ako súčasť Vysokej školy poľnohospodárstva a lesníckeho inžinierstva. Pôvodná knižnica sa v roku 1952 rozdelila na tri inštitúcie, Štátnu študijnú knižnicu vo Zvolene, Štátnu technickú knižnicu v Košiciach a Štátnu študijnú knižnicu v Nitre, ktorú v roku 1954 premenovali na Štátnu vedeckú knižnicu. Práve táto knižnica bola až do roku 1960 po hospodárskej stránke pričlenená k Univerzitnej knižnici v Bratislave a plnila úlohu ústrednej knižnice siete poľnohospodárskych knižníc na Slovensku. V šesťdesiatych rokoch sa organizačne pričlenila k vtedajšej Vysokej škole poľnohospodárskej ako jej ústredná knižnica. V roku 1991 sa premenovala na Slovenskú poľnohospodársku knižnicu. V súčasnosti plní dve funkcie – je ústrednou knižnicou Slovenskej poľnohospodárskej univerzity a špecializovanou štátnou vedeckou knižnicou pre oblasť poľnohospodárstva s celoslovenskou pôsobnosťou. Súčasne je koordinačným centrom bibliografickej činnosti s poľnohospodárskou a veterinárskou literatúrou v Slovenskej republike.

Knižnica až do roku 1996 pôsobila v priestoroch terajšieho Krajského súdu, ktorý bol vo vlastníctve mesta. Knižnicu vysťahovali do zdevastovaných priestorov, rekonštrukcia budovy pre účely knižnice trvala takmer 10 rokov. V marci 2009 sa však odbornej i laickej verejnosti, poslucháčom a zamestnancom Slovenskej poľnohospodárskej univerzity otvorili atraktívne priestory.

Knižnica poskytuje svoje služby v areáli univerzity, kde je študovňa periodík a študovňa učebnicovej literatúry a v hlavnej budove na Štúrovej ulici. Práve túto budovu sme navštívili. Po pracoviskách knižnice nás sprevádzala riaditeľka knižnice Ing. Beáta Bellérová a vedúca oddelenia knižničných služieb Ing. Mária Bumbalová.

Knižnica poskytuje rad kvalitných služieb. Vzhľadom na to, že sa budova nachádza mimo areálu univerzity a že knižnica má svojich používateľov na celom Slovensku, jej používateľom je zabezpečený už niekoľko rokov vzdialený prístup do elektronických katalógov a do voľných a licencovaných databáz. V priestoroch knižnice je WIFI, myslí sa aj na čitateľov, ktorí sú zdravotne znevýhodnení alebo majú špecifické potreby. Pracovisko pre slabozrakých a nevidiacich je unikátne.

Architektonické riešenie knižnice vychádza z pôvodného určenia budovy. Priestor sa znížil galériami, podobne sklady sú dvojpodlažné.

Knižnica analyticky spracúva slovenskú poľnohospodársku literatúru a buduje bázu dát Agrobibliografia, spracúva vstupy do medzinárodnej databázy AGIS FAO, vedie evidenciu publikačnej činnosti zamestnancov SPU v Nitre, sprístupňuje všetky záverečné práce obhájené na pôde univerzity a koordinuje bibliografickú činnosť v gescii poľnohospodárstvo a veterinárstvo.

Okrem štandardných služieb môžu používatelia knižnice využívať rešeršnú službu, medziknižničnú výpožičnú službu, službu Spýtajte sa knižnice, samoobslužné kopírovanie a skenovanie dokumentov. Knižnica je otvorená od 8,30 do 18,00, v sobotu je k dispozícii študovňa periodík a študovňa učebnicovej literatúry do 12,00 hod. Slovenská poľnohospodárska knižnica dosahuje vďaka podujatiam knižnice výborné výsledky v oblasti zlepšovania kompetencií poslucháčov univerzity pri vyhľadávaní informácií, hodnotenia ich spoľahlivosti, citovania dokumentov a autorského práva.

V Nitre sú ešte dve ďalšie knižnice, ktoré sa oplatí navštíviť. Je to Krajská knižnica Karola Kmeťka a nová budova Univerzitnej knižnice Univerzity Konštantína Filozofa, ktorá získala v roku 2011 najvyššie ocenenie v oblasti architektúry ako Stavba roka. Možno tu bude smerovať budúcoročná exkurzia Spoločnosti priateľov Univerzitnej knižnice v Bratislave.

¹⁾ Černá, Marie L. Apponyiovská knihovna v Oponicích. In *Marginalie. Věstník Spolku českých bibliofilů v Praze*. 1938, roč. 12, č. 7, s. s. 97-105. (V UKB je separát na signatúre S.D.32446) (Marie Ludmila Černá-Šlapáková sa významne zaslúžila o rast Univerzitnej knižnice v Bratislave. Takmer 17 rokov sa venovala budovaniu fondov a akvizícii a katalogizácii nespracovaných čiastkových fondov knižnice, napr. jezuitskej knižnici, Wagnerovej knižnici. Vyšlo niekoľko biografii tejto významnej osobnosti československého knihovníctva a osobnosti, ktorá vyšla z Univerzitnej knižnice v Bratislavea pričiniła sa o to, že Univerzitná knižnica v Bratislave sa stala modernou vedeckou knižnicou. Uvádzame napr. Rankov, Pavol. Marie Ludmila Černá-Šlapáková. *Ikaros* [online]. 2005, roč. 9, č. 10 [cit. 29.11.2012]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/2027>>. URN-NBN:cz-ik2027. ISSN 1212-5075.)

²⁾ Sabov, Peter. Apponyiovská knižnica z Oponíc a jej 220-te výročie založenia. In *Knižnice a informácie*, 1995, roč. 27, č. 3, s. 124-126.